

[B] **EEN JONGE EN EEN OUDE MISANTROOP.
TWEË BOEKEN VAN PAUL BAETEN GRONDA**

In Vlaanderen rijst de ster van Paul Baeten Gronda razendsnel. Sinds in 2008 zijn debuutroman *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde* verscheen, lijkt hij overal te zijn. In Nederland trad hij in november 2009 op op het Crossing Border Festival in Den Haag. Hij had de, zoals hij zelf omschreef, twijfelachtige eer om te mogen voorlezen vóór de nieuwe folkhitband The Low Anthem optrad. De geprogrammeerde tien minuten maakte Baeten Gronda dan ook niet vol, maar het publiek — overwegend Nederlanders — lachte om wat het hoorde. Baeten Gronda is een goede entertainer, die zijn publiek weet te vermaken. Als schrijver slaagt hij daarin echter niet altijd. Een vergelijking van Baeten Gronda's debuut met zijn tweede boek, *Kentucky, mijn land*, valt uit in het voordeel van het eerste.

Paul Baeten Gronda houdt van onsympathieke hoofdpersonen. Zowel de eenentwintigjarige Max Eugène Venkenray uit *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde* (2008) als de drieënzeventigjarige Karel Jemen uit *Kentucky, mijn land* (2009) heeft geen vertrouwen in de mensheid en houden de wereld het liefst buiten de deur.

In *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde* probeert Max greep te krijgen op het leven. Max werkt als aircomonteur in een winkelcentrum waar hij elke dag geconfronteerd wordt met het motto “*Wellness is a total state of wellbeing*”, maar zijn leven komt niet in de buurt van deze ideale staat van zijn. Het zit Max allemaal niet mee. Vorig jaar is zijn broertje overleden, waarna de andere gezinsleden steeds meer van elkaar vervreemd zijn. Moeder huurt een appartement met haar minnaar, oudere broer Gertjan maakt kunst met cavia's en vader en zoon zijn allebei uit huis vertrokken om in een hotel te gaan wonen. Je zou voor minder medelijden krijgen met iemand. Maar Max is een personage dat weinig medelevende gevoelens opwekt.

Max is nog niet helemaal uitgepuberd. Zijn eenentwintigste verjaardag — “nu ik een man geworden was” — zou de overgang naar volwassenheid moeten betekenen, maar Max constateert: “alles viel tegen”. Op de verjaardag

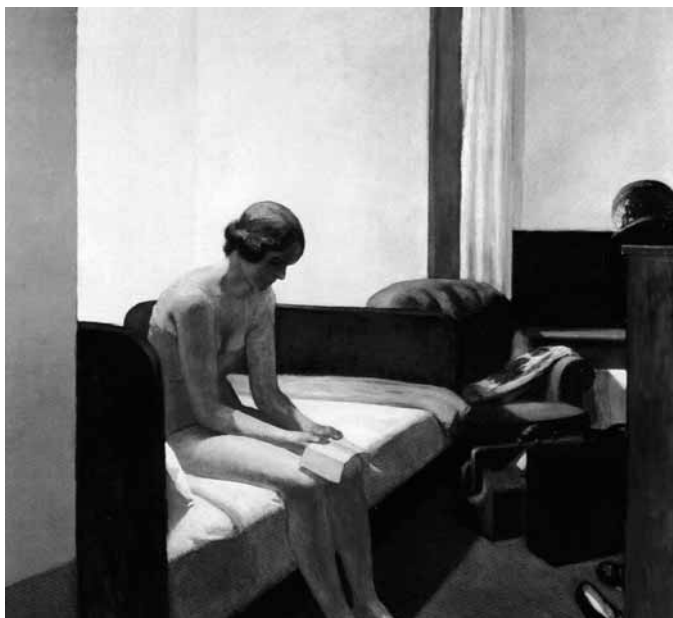
zelf, maar evengoed in de rest van zijn leven. Hij slaagt erin elke positieve of potentieel positieve gebeurtenis negatief te interpreteren of te beïnvloeden. Zo praat en denkt hij wel over zijn vriendinnetje Elise, maar blijkt hij niet te weten waar ze woont. Verder dan “aan een pleintje” komt hij niet, hij heeft er nooit naar gevraagd. Elke poging van iemand om vriendelijk te zijn kan rekenen op een botte reactie.

Max probeert greep te krijgen op het leven door er afstand van te nemen. Het lukt hem niet om normale relaties met mensen aan te knopen. Niet met de mensen die hem dierbaar zijn — hij houdt er een expliciet andere muzieksmaak op na dan zijn vrienden — en ook niet met zijn familie — hij verlaat het gezin. Max woont niet voor niets in een hotel: daar is het onpersoonlijk en zijn er elke dag schone handdoeken. Zolang je de rekening betaalt, heb je verder geen verantwoordelijkheden, laat staan emotionele banden. Ook Max' ironie en zwarte humor, die voor een groot gedeelte de toon van het boek bepalen, zijn een blijk van zijn streven om de wereld op afstand en onder controle te houden. Max is een misantroop in de dop.

Of toch niet? Een val van Max' vader uit het raam lijkt een verandering in gang te zetten. Max lijkt zich te realiseren dat zijn houding tegenover de wereld en de mensen niet de aangenaamste is, voor de mensen en voor hemzelf. En hij begint zowaar toenadering te zoeken tot zijn familie.

Is *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde* een coming-of-age roman, dan zit Baeten Gronda's tweede boek aan de andere kant van het spectrum. Karel Jemen, de hoofdpersoon van *Kentucky, mijn land*, is een bejaarde man en een volgroeiende misantroop. Hij is drieënzeventig, leeft teruggetrokken in een appartement aan zee en geeft alleen om geld en om zijn eigen rust. De mensen die in zijn leven een rol spelen, tolereert hij slechts. Hun aanwezigheid is aan strakke regels gebonden. Zo doet een buurman tegen betaling Karels boodschappen en koopt Karels “enige vriendin” een aantal maal per week een avondmaaltijd voor hen beiden. Dat gebeurt uiteraard alleen op vaste dagen en doordeweeks, want het weekend is “privétijd”.

De flaptekst van het boek suggereert — ironisch? — dat een kleine gebeurtenis in Karels leven (hij verbrandt zijn knokkels) grote veranderingen in

Edward Hopper, *Hotel Room*, 1931, olie op doek,
collectie Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid.

gang zet. Maar dat valt een beetje tegen. Steeds zit je als lezer te wachten op een grote gebeurtenis, een grote verandering of überhaupt een ontwikkeling van de plot. Die komt echter niet. *Kentucky, mijn land* is eerder een uitgesponnen anekdote, een schets van een leven, dan een verhaal. En de verhaalontwikkeling die wél in het boek zit, komt niet logisch voort uit het voorgaande. *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde* blinkt ook niet uit in verhalend talent of een briljante plot, maar de toon van het boek maakt veel goed. Uit het boek spreekt een duidelijke stem, die de lezer overhaalt om toch door te lezen. Een dergelijke stem ontbreekt in Baeten Gronda's tweede boek. Daarbij komt nog dat de humor, ook zwart, ironisch en vooral in de vorm van taalgrapjes, minder aansprekend is dan in zijn debuut.

Een vergelijking van de twee misantropische hoofdpersonen valt ook uit het in het voordeel van Max. Beide mannen zijn eigenzinnige figuren, die een moeilijke verhouding hebben met de wereld. Maar Max is nog jong en de in het boek gesuggereerde verandering van zijn karakter geeft de lezer hoop voor Max' toekomst. Karel Jemen is al in die toekomst aanbeland en blijkt daar net zo eendimensionaal misantropisch en bijna puberaal stuurs in het leven te staan als de jonge Max. Karel Jemen is de ultieme trieste man, met zijn onvermogen tot echt menselijk contact, zijn pogingen om zijn angst voor alzheimer onder controle te houden en zijn liefde voor de kleindochter van zijn kapper. Bij Karel lijkt het te laat voor verandering.

Nu is verandering natuurlijk niet noodzakelijk voor een interessant verhaal. Onontkoombare onveranderlijkheid kan boeiend en meeslepend worden beschreven. Maar dat gebeurt niet in *Kentucky, mijn land*. Het boek is niet méér dan een schets van een persoon en zijn bestaan, het komt, net als de hoofdpersoon zelf, niet echt tot leven.

Nemen wij dan samen afscheid van de liefde is geen onaardig debuut, maar het is duidelijk dat Paul Baeten Gronda nog wat moet groeien als schrijver. Met *Kentucky, mijn land*, dat in vier maanden geschreven is, heeft hij zichzelf hiervoor niet genoeg tijd gegund. Voor zijn volgende boek heeft Baeten Gronda ruim twee jaar uitgetrokken. In 2011 zullen we zien wat dat oplevert.

PAUL BAETEN GRONDA, *Kentucky, mijn land*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2009, 157 p.

PAUL BAETEN GRONDA, *Nemen wij dan samen afscheid van de liefde*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2008, 200 p.
